

*Б. Задорожний, старший викладач
Львівський національний аграрний університет*

Постановка проблеми. У просторі Львова серед різноманітних елементів декору вітраж посідає особливе місце. Крім утилітарного заповнення віконних прорізів, цей вид оздобу нерідко використовують для створення вказівників, декору вітрин, входів у заклади торгівлі тощо. Кожне з цих застосувань вітражних виробів потребує особливого підходу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формотворення простору в архітектурі досліджують Н. Шаповал, М. Шубенков та інші. Архітектуру міста розглянуто у працях К. Лінча [6]. Вітражі Львова кінця ХІХ – початку ХХ ст. проаналізувала Р. Грималюк. Мистецтво ж львівської сецесії досліджує Ю. Бірюльов [2]. Проте сучасне використання вітражного мистецтва у просторі міста на сьогодні недостатньо досліджене, тому потребує наукових досліджень.

Постановка завдання. Формотворення міського простору – досить складний процес, який поєднує в собі співпрацю багатьох архітекторів. Місто – це синтез не лише будинків, а й вулиць, парків, скверів, алей тощо. Проте не менш важливу роль у сприйнятті того чи іншого населеного пункту може відіграти також елемент декору, особливо якщо він старанно підібраний і вдало вписаний у наявне середовище. Наше завдання – розглянути специфіку вітражів у міському просторі Львова, а саме:

Поставлена мета зумовила виконання таких завдань:

- розглянути вітраж як особливий елемент архітектурного декору в просторі міста;
- проаналізувати специфіку вітражів залежно від їх розташування, особливостей сприйняття тощо;
- розглянути сучасні вітражі Львова;
- виділити особливості використання вітражних композицій у просторі міста.

Виклад основного матеріалу. Ми живемо у просторі, рухаємося, вдихаємо запахи, розглядаємо форми... Простір – це наше життя. Як зазначає Франсіс Д. К. Чінь, «Це настільки ж матеріальна субстанція, як і дерево, чи камінь, хоча йому властива безформенність водяної пари. Його форми, його розміри і масштабність – всі ці якості простору залежать від нашого сприйняття його меж, окреслених елементами форми. Коли простір починає згортатися, замикатися, оформлюватися і організовуватися елементами маси – тоді народжується архітектура» [8, с. 92]. Архітектурний простір міста унікальний. Для нього властиві особливі силуети, своєрідна масштабність. Проте навіть невеличка деталь може стати візитівкою міста. Такими елементами є також і вітражні. Із вікон храмів та громадських будівель, у переході до внутрішнього дворика чи навіть просто з вітрин крамниці –

кольорові композиції контрастують з фоновою архітектурою, а тому можуть стати особливим містобудівним акцентом, виокремивши будівлю з маси.

Кожне місто має власний неповторний образ. К. Лінч зазначає: «Ясність і читабельність – не основні важливі особливості прекрасного міста, але при роздумах про середовище, яке володіє міським масштабом величин, часу і складності, вони набувають особливого значення». «Для того, щоб це зрозуміти, – зазначає дослідник, – треба усвідомити місто не як «річ у собі», а як місто, що сприймається його жителями [6, с. 16]. У цьому контексті треба зазначити, що жителі міста за своїм смаком та власними потребами і баченням комфорту безпосередньо формують архітектуру поселення. У контексті ж Львова вітражі відіграють особливу роль. Адже відродження вітражного мистецтва спостерігалось на зламі XIX-XX ст. у стильовому напрямі модерн [5, с. 107], який по-особливому виразно проявився в архітектурі львівської сецесії. Неповторні львівські модернові будинки часто яскраво прикрашали. Навіть банальні ґрати на вікнах та скляних проїмах дверей виконували з особливою рослинною тонкістю, властивою для того часу [2]. Та й сам модерновий живопис навіть сьогодні нерідко митці органічно переносять на вітражне скло. Зокрема сучасні художники-вітражисти вдало експериментують з ескізами та плакатами часів сецесії [4].

Вітражні композиції сьогодні часто застосовують у декорі громадських закладів, офісів, кафе та ресторанів. Квіти, абстракції чи просто геометричні фігури у своїй яскравій композиції виділяють окремий простір, де через світло проявляється, здавалося б, особливий світ.

Сучасне місто неможливо уявити без бізнесу, а, відповідно, і без реклами. Не дивно, що вітражне мистецтво знайшло свій прояв і в цій сфері. Зокрема у вивісках та вказівниках, які часто розміщують безпосередньо біля торгового місця – вітрин чи парадного входу (кафе або ресторанів). При цьому, якщо будівлі зазвичай фарбують в однотонні пастельні кольори [1, с. 125] (іноді з поєднанням двох або більше тонів), то вітражні композиції зазвичай яскраві та різнобарвні. Це допомагає виділити будівлю на тлі міської тканини. Крім яскравого забарвлення такі вітражі повинні мати й особливе розташування. На думку П. Власової, для кращої ефективності розташування носія реклами відносно потенційного клієнта повинне бути перпендикулярно до його руху [3, с. 232]. Саме перпендикулярне розташування вітражної вивіски створює не лише умови для світлового заломлення, а й ефективно привертає увагу потенційних клієнтів.

Прикладом такого кольорового контрасту з архітектурою є вітражна рекламна вивіска на вулиці Староєврейській у м. Львові на стінах сувенірної крамнички (рис. 1, а). Стилізоване зображення подарунків створює контраст на тлі монотонних стін, акцентуючи тим самим увагу перехожих міщан.

а

б

Рис. 1. Вітражні вивіски: а) рекламний вітраж-вивіска на сувенірній крамниці; б) вітраж-вивіска на підприємстві ремонту взуття.

Навіть скромна композиція з поєднанням декількох кольорів (як на рис. 1, б) створює візуальний контраст з архітектурою. Також, якщо порівняти обидва вітражі, то можна помітити, що тонше і прозоріше скло забезпечує менший ефект від заломлення світла, розсосереджуючи увагу на відображенні. При цьому накладається вигляд з протилежного боку. Відповідно, що товстіше і менш прозоре скло, то краще воно затримує світло і дарує відчуття гармонії порівняно з прозорішим. Водночас, якщо вітраж позбавити повністю прозорості, він може втратити свій вигляд. Адже перехід з одного світлового середовища в інше – одна з основних умов проявлення виразності вітражів. Наприклад, вітражі на фасаді храму Покрови Пресвятої Богородиці у м. Львові (рис. 2) позбавлені можливості світлового переходу, тому нагадують картини. Проте у формі картин вітражі програють порівняно з іншими видами декору (наприклад, з мозаїкою).

Також важливо зазначити, що за можливості доцільно додатково підсвічувати вітражні вивіски для того, щоб вони могли виконувати свою функцію навіть у вечірній час. Проте важливо, щоб підсвітка захоплювала саме рекламні елементи, акцентуючи увагу перехожих. Наприклад, вивіска львівської крамнички солодощів на вул. Академіка В. Гнатюка (рис. 3), виконана у вигляді кошика з цукерками, проте у вечірній час, коли освітлюється лише кошик, цукерки втрачають яскравий вигляд, і стають похмурими, а тому навряд чи можуть привабити покупця.

Рис. 2. Вітражі-картини на храмі Покрови Пресвятої Богородиці

Рис. 3. Вітраж у темну пору на стіні крамниці солодошів на вул. Академіка В. Гнатюка

Кардинально інший вигляд має вітрина крамниці льодяників на вул. Сербській, прикрашена скляним містом, виконаним О. Турецькою у техніці фьюзінг (рис. 4). Яскраві будиночки, стилізовані як пам'ятки архітектури Львова, усі казкові мешканці і навіть трамвайчик кожною деталлю нагадують кольорові смаколики. Таке видовище приваблює не лише дітей, а й дорослих, що охоче фотографуються на тлі карамельного міста.

У рекламі дуже важливі дрібниці. Кожна деталь може привертати увагу. Наприклад, скляна пляшка на стіні ресторану (рис. 5, а), або класичний підвісний ліхтарик під вітражем-вказівником (рис. 5, б). Вітражні вказівники повинні передусім асоціюватися з назвою чи функцією закладу, про який інформують.

1.
Рис. 4. Карамельне місто О. Турецької на вітрині крамниці льодяників.

а

б

Рис. 5. Ресторани на вул. Вірменській та на вул. І. Федорова у м. Львові:
а) пляшка на стіні ресторану; б) класичний ліхтар під вітражним вказівником.

Висновки

Отже, у просторі міста вітраж відіграє особливу роль, адже функціонує не лише як заповнення віконних та дверних проїомів (храмів, магазинів, кафе і ресторанів, банків тощо), а й безпосередньо на фасадах як оздоба, що привертас увагу перехожих і водночас інформує про функцію установи.

Однією з основних умов розкриття виразності вітражу є перехід світла. У випадку влаштування вітражів у віконних пройомах ця умова виконується ззовні в інтер'єрі (вдень) та з інтер'єру назовні (вночі). Проте застосування вітражів у формі вивіски чи окремого елемента декору потребує особливого підходу. Зокрема важливо акцентувати не на пропускній здатності скла, а на заломленні світла. Для цього краще використовувати фактурне скло з меншою пропускнуою здатністю. Також іноді доцільно додатково підсвітити вітраж для вечірнього функціонування, особливо тієї частини, яка ілюструє функцію закладу. Такий підхід не лише допоможе виділити вітраж на тлі монотонної архітектури, а й приверне увагу перехожих до закладу. Вдало підібрана композиція з декоративного скла може стати атракцією для туристів, або навіть візитівкою міста.

Бібліографічний список

1. Білодід Ю. Основи дизайну : навч посіб. / Ю. Білодід, О. Поліщук. – К. : Парапан, 2004. – 240 с.
2. Бірюльов Ю. Мистецтво львівської сецесії (Искусство львовской сецессии), на украинском языке / Ю. Бірюльов. – Львов : Центр Європи, 2005. – 184 с.
3. Власова П. Психология в рекламе / П. К. Власова. – 2-е изд., перераб., исправл. – Харьков : Изд-во Гуманитарный Центр, 2007. – С. 320.
4. Задорожний Б. Вплив художника А. Мухи на творчість сучасних митців-вітражистів / Б. В. Задорожний // Вісник Львівського національного аграрного університету : архітектура і сільськогосподарське будівництво. – 2013. – № 14. – С. 194–198.
5. Клименюк Т. М. Ілюстрований словник архітектурних термінів : навч. посібник / Т. М. Клименюк, В. І. Проскураков, Х. І. Ковальчук. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2010. – 180 с.
6. Линч К. Образ города / К. Линч. – М. : Стройиздат, 1982. – 328 с.
7. Чинь Франсис Д. К. Архитектура: форма, пространство, композиция / Франсис Д. К. Чинь ; пер. с англ. Е. Нетесовой. – М. : АСТ : Астрель, 2005. – 399 с.

Задорожний Б. Декоративне скло в міському просторі Львова

Розглянуто вітраж як особливий елемент архітектурного декору в просторі міста. Проаналізовано види вітражів залежно від їх розташування, особливостей сприйняття та функцій, які вони відповідно виконують. Порівняно і зіставлено вітражі у просторі Львова, їх позитивні та негативні риси. Сформовано рекомендації з використання творів вітражного мистецтва у просторі міста.

Ключові слова: вітраж, простір міста, міська тканина, художній образ, композиція.

Zadorozhnyi B. Stained glass in the space city Lviv

The article examined the stained glass as a special element of decoration of the cities architecture. It analyzed the types of stained glass, depending on their location, characteristics and perceptions functions, with they are accordingly performing. Also it compared and matched stained glass windows in the space of the Lviv city, their positive and negative features, formed using recommendations of glass works as part in the space of the city.

Key words: stained glass, city space, urban fabric, arts character, composition.

Задорожний Б. Витраж в просторанстве города Львова

Рассматривается витраж как особый элемент архитектурного декора в просторанстве города. Анализируются виды витражей, зависимых от их расположения, особенно восприятий и функций, которые они соответственно выполняют. Сравняются и сопоставляются витражи в просторанстве Львова, их положительные и негативные стороны. Сформированы рекомендации по использованию произведений витражного искусства в просторанстве города.

Ключевые слова: витраж, просторанство города, городская ткань, художественный образ, композиция.

Стаття надійшла 27.06.2017.

УДК 69.009

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ТЕХНІЧНОГО НАГЛЯДУ ПІД ЧАС ЗВЕДЕННЯ КОМЕРЦІЙНИХ ОБ'ЄКТІВ АРХІТЕКТУРИ В УКРАЇНІ

*Т. Райхенбах, к. н. з держ. упр., Т. Боднарчук, к. т. н., С. Безрука, магістр,
А. Височенко, старший викладач
Львівський національний аграрний університет*

Постановка проблеми. Питання технічного нагляду в будівництві та його взаємозв'язку з девелоперськими та інжиниринговими компаніями в Україні недостатньо вивчене.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі технічного нагляду в сучасному будівництві України присвячено, на жаль, небагато праць. Було опрацьовано матеріали, документи та закони України стосовно ролі технічного нагляду в будівництві й матеріали із закордонного досвіду.

Постановка завдання. Завдання нашого дослідження – аналіз сучасного стану справ у будівництві в контексті технічного нагляду.

Виклад основного матеріалу. Однією з важливих складових зведення об'єктів будівництва в питанні забезпечення високої якості виконаних робіт є технічний нагляд. Сучасні зміни в законодавстві, у стандартах, вимогах Замовника до виконаних робіт не можуть не відобразитися на роботі інженерів технічного нагляду за будівництвом. Ще нещодавно, коли головним замовником масштабних інвестицій була держава, чи не основним завданням технагляду був контроль за коштами бюджету. Важливим моментом було не лише забезпечення якості виконаних робіт, а й чітка їх відповідність кошторисній документації. Також оплата праці служби технагляду чітко визначалася кошторисною документацією і часто не відповідала складності та обсягам виконаних робіт. Це пов'язано з необхідністю чітко дотримуватися нормативних документів (ДСТУ) під час складання кошторисів на державні об'єкти будівництва. Практично жорсткі вимоги щодо витрати бюджетних коштів зробили процес будівництва негнучким та бюрократизованим.